

ISET

International School of Economics at TSU
Policy Institute

პოლიტიკის დოკუმენტი N2023/07

საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოების გაცეფრულების მიმოხილვა

მაისი 2023

ავტორები:

მერი ჯულაყიძე
მარიამ ლორთქიფანიძე
გიორგი პაპავა

შენიშვნა: წინამდებარე დოკუმენტი მომზადებულია შვედეთის ფინანსური მხარდაჭერით. დოკუმენტის შინაარსი არის ავტორ(ებ)ის პასუხისმგებლობა და არცერთ შემთხვევაში არ ასახავს შვედეთის პოზიციას.

საერთაშორისო კონტექსტი

დიגיტალიზაცია არის პროცესი ცვლილებებისა, რომლებსაც ციფრული ტექნოლოგიები იწვევს ან განაპირობებს ადამიანის ცხოვრების ყველა ასპექტში¹. ბიზნესთან დაკავშირებით, ეს გულისხმობს ციფრულ სიახლეებს, რომლებიც გავლენას ახდენს ბიზნეს მოდელებზე და ამა თუ იმ პროდუქტის შექმნასა თუ მომსახურების მიწოდებაზე. ამგვარად, მოულოდნელი არ უნდა იყოს, რომ დიგიტალიზაცია დღითი დღე სულ უფრო მეტ მნიშვნელოვნებას იძენს თანამედროვე მსოფლიოში, რომელიც დიდწილად კონკურენციის პრინციპს ეფუძნება.

ერნსტ ენდ იანგის სტატიის თანახმად (2018)², ბიზნესის გაციფრულება მჭიდროდაა დაკავშირებული მის ეფექტურობასთან. უფრო კონკრეტულად კი, მთელ ევროპაში ადამიანური რესურსების მართვის 200 სპეციალისტის გამოკითხვამ აჩვენა, რომ ციფრული კუთხით განვითარებული კომპანიები გამოირჩევიან პროდუქტიულობითა და ზრდის სწრაფი ტემპით, აგრეთვე, კადრების ნაკლებად გადინებით. უფრო მეტიც, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) 2015 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ პროდუქტიულობა 5%-დან 10%-მდე უფრო სწრაფად იზრდება იმ კომპანიებში, რომლებიც ახორციელებენ ინვესტირებას ისეთ ციფრულ ტექნოლოგიებში, როგორც მონაცემებზე დაფუძნებული ანალიტიკური ტექნოლოგიები.

საინტერესოა, რომ ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვა ეფექტიანი მეთოდი აღმოჩნდა კომპანიებისთვის ეკონომიკურ კრიზისებთან გასამკლავებლად, მაგალითად, პანდემიის დროს. და მართლაც, მსოფლიო ბანკის ბიზნესის გამოკითხვა გვიჩვენებს, რომ იმ მაღაიზიური კომპანიების გაყიდვები, რომლებმაც კრიზისის დროს ციფრულ გადაწყვეტილებებში განახორციელეს ინვესტირება, 12 პროცენტული პუნქტით უფრო ნაკლებით შემცირდა იმავე ზომის კომპანიებთან შედარებით, რომლებსაც ამგვარი ინვესტიცია არ განუხორციელებიათ.

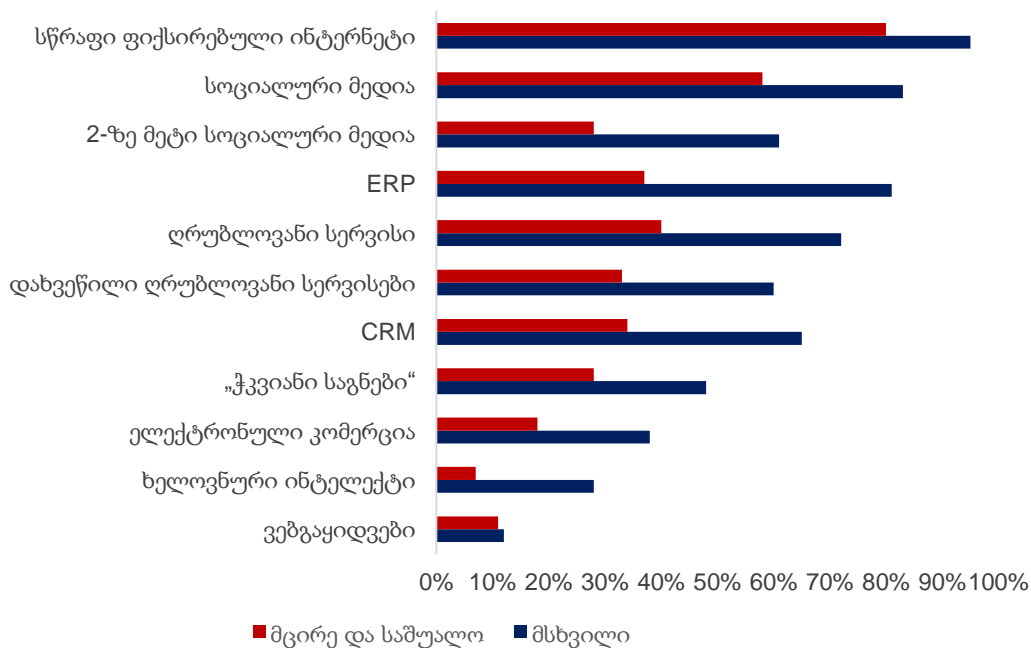
ამგვარად, პანდემიამ კიდევ ერთხელ დაგვანახა გაციფრულების, როგორც ბიზნესის მოქნილობის განმაპირობებელი ფაქტორის, მნიშვნელობა. მიუხედავად ამისა, კრიზისის დროს ყველაზე მოწყვლად საწარმოებს ნაკლები წვდომა აქვთ პრობლემათა გადაჭრის ამგვარ მექანიზმებზე. მართლაც, დიდი კომპანიები ციფრულ ტექნოლოგიებს გაცილებით მეტად ითვისებენ, ვიდრე მცირე და საშუალო კომპანიები. როგორც 1-ელი გრაფიკი გვიჩვენებს, ევროკავშირში არსებული კომპანიები საგრძნობლად განსხვავდება ერთმანეთისგან

¹ Stolterman, Erik & Fors, Anna. (2004). Information Technology and the Good Life. International Federation for Information Processing Digital Library; Information Systems Research; 143.

² Baldwin & Jesca Bax, (2018). How to Unlock Europe's digital growth potential.

ციფრული გადაწყვეტების დანერგვის მხრივ, როგორც საბაზისო ციფრული გადაწყვეტილებების (მაგ. საწარმოს რესურსების დაგეგმარების), ისე მოწინავე ტექნოლოგიების (მაგ. ხელოვნური ინტელექტის) შემოღების მხრივ. საინტერესოა ისიც, რომ დაბალი საბაზისო ეფექტის გამო, ციფრული გადაწყვეტილებების დანერგვა მცირე და საშუალო საწარმოებში იწვევს პროდუქტიულობის უფრო მეტად ზრდას. OECD-ის 2020 წლის კვლევის თანახმად³, რომელიც 10 წევრ სახელმწიფოში ჩატარდა, ონლაინ პლატფორმების გაზრდილმა გამოყენებამ პროდუქტიულობის მნიშვნელოვანი ზრდა გამოიწვია იმ სექტორებში, რომლებიც ძირითადად მცირე და საშუალო საწარმოებისგან შედგება (მაგ, მასპინძლობა და საცალო ვაჭრობა).

გრაფიკი 1. გაციფრულების ინდიკატორები (საწარმოების %)⁴

წყარო: ევროსტატი, ევროკავშირის კვლევა საწარმოებში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების და ელექტრონული კომერციის გამოყენების შესახებ
შენიშვნა: მცირე საწარმოებად განისაზღვრა საწარმოები, რომლებშიც დასაქმებულია 10-249 ადამიანი

³ Costa et al. 2020.

⁴ AI – ხელოვნური ინტელექტი; IoT – ნივთების ინტერნეტი; ERP – საწარმოს რესურსების დაგეგმვის სისტემა; CRM – მომხმარებელთან ურთიერთობის მართვა. ამას გარდა, სწრაფი ფიქსირებული ინტერნეტი განიმარტება როგორც 30 მბ/წ-ზე მაღალი მაქსიმალური სიჩქარის ინტერნეტი, ხოლო ინდიკატორი ვებგაყიდვები გულისხმობს იმ საწარმოების წილს, რომელთა ბრუნვის 1%-ზე მეტი ვებგაყიდვებიდან დაგენერირდა და ვებგაყიდვების 10%-ზე მეტი B2C ტიპის იყო.

ზემოხსენებულის გათვალისწინებით, ბუნებრივია, რომ მცირე და საშუალო საწარმოების გაციფრულება ევროპული კომისიის დღის წესრიგში დგას. მთავარი სტრატეგიული დოკუმენტით „გზა ციფრული ათწლეულისკენ“ განსაზღვრული მიზნების თანახმად, ევროკავშირში მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების სულ მცირე 90%-მა უნდა მიაღწიოს ციფრული განვითარების საბაზისო დონეს 2030 წლისთვის⁵.

საქართველოს მაგალითი

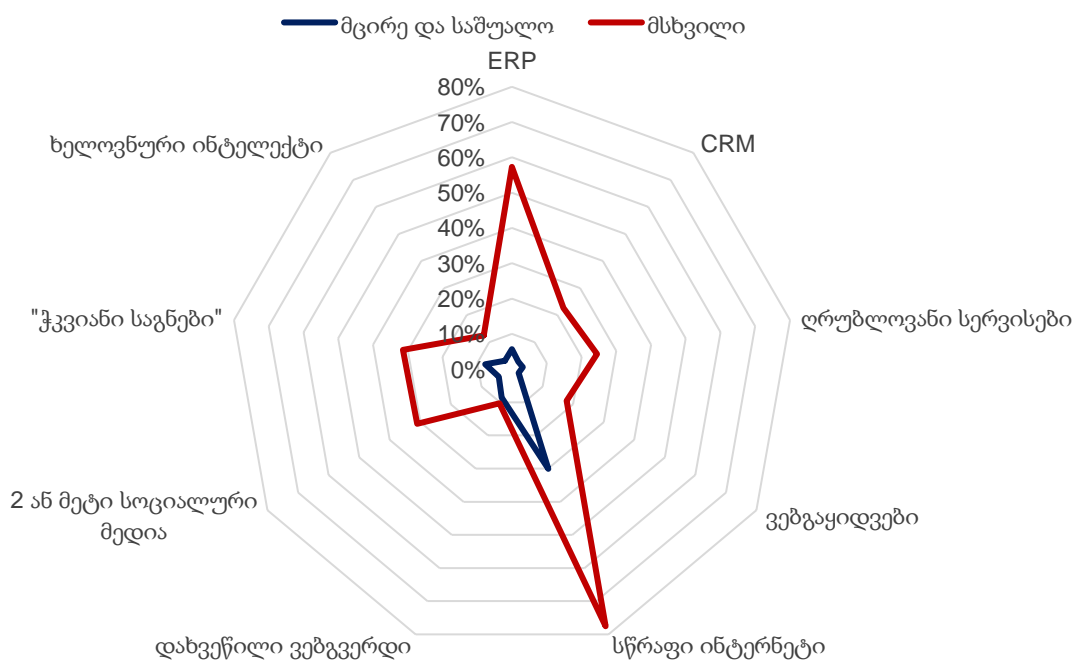
გაციფრულება განსაკუთრებულ როლს თამაშობს საქართველოს ეკონომიკაში. მისი მნიშვნელობა განსაკუთრებით გამოიკვეთა პანდემიის დროს მაშინ, როდესაც დაწესებული სოციალური დისტანცირების რეგულაციების გამო, მრავალმა ბიზნესმა დაიწყო ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვა ყოველდღიურ საქმიანობაში. ეს, ძირითადად, ეხებოდა ბიზნესების ისეთ „ფრონტ-ენდ“ ფუნქციებს, როგორცაა ციფრული გაყიდვები, მარკეტინგი და სხვ. მიუხედავად ამისა, ციფრული ტექნოლოგიები სულ უფრო მეტად ინერგება „ბექ-ენდ“ პროცესებში, რაც ხელს უწყობს ბიზნესის საქმიანობის უფრო მარტივად და ეფექტურად წარმართვას.

სამწუხაროდ, საქართველოს კერძო სექტორის მოწყვლად ნაწილს, რომელიც მცირე და საშუალო საწარმოებისგან შედგება, შეზღუდული წვდომა აქვს თანამედროვე ტექნოლოგიებზე. მე-2 გრაფიკი გვიჩვენებს, რომ ამგვარი გადანაწილება კიდევ უფრო შემამფოთებელია იმის გათვალისწინებით, რომ საწარმოების 99.7%-ს სწორედ მცირე და საშუალო საწარმოები შეადგენენ. დასაქმებულთა 59.3% მცირე და საშუალო საწარმოებშია დასაქმებული, აგრეთვე, აღნიშნული საწარმოების წილი ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელში 2020 წელს 58%-ს შეადგენდა⁶.

⁵ ციფრული ინტენსივობის შეფასება ეფუძნება, თუ რამდენ ტექნოლოგიას იყენებენ საწარმოები 12 შერჩეული ტექნოლოგიიდან. იმისათვის, რომ ჩაითვალოს, რომ კომპანიამ მიაღწია საბაზისო მაჩვენებელს, აუცილებელია, იყენებდეს სულ მცირე 4 ტექნოლოგიას.

⁶ საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგია 2021-2025 წწ.

გრაფიკი 2. მცირე და საშუალო საწარმოების მიერ ციფრული ტექნოლოგიების ათვისების მაჩვენებლები მსხვილ საწარმოებთან შედარებით, 2022 წლის იანვარი

წყარო: საქსტატი

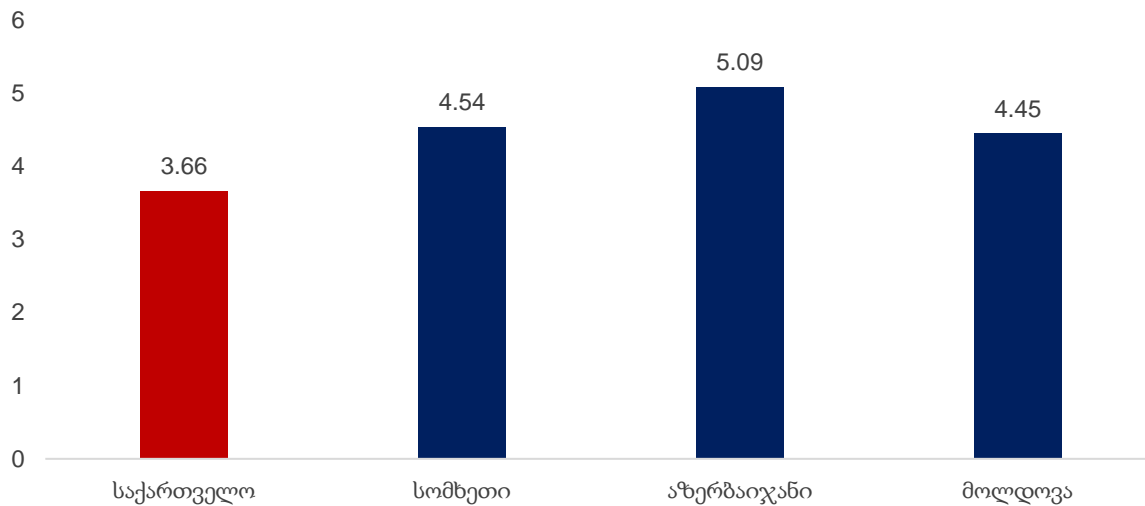
შენიშვნა: მცირე საწარმოებად განისაზღვრა საწარმოები, რომლებშიც დასაქმებულია 1-249 ადამიანი

ციფრული უნარები

მცირე და საშუალო საწარმოებში ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვას მნიშვნელოვნად განაპირობებს ეკონომიკაში ციფრული უნარები. საქართველოს მოსახლეობაში ციფრული უნარების დონე ცხადყოფს, რომ ზოგადი სურათი არც თუ ისე სახარბიელოა. როგორც მე-3 გრაფიკი გვიჩვენებს, 2019 წელს საქართველოში ციფრული უნარების მაჩვენებელი 1-დან (მინიმალური დონე/უნარების არ ქონა) 7-მდე (ბრწყინვალე უნარები) სკალაზე 3,66 ქულით შეფასდა ბიზნეს ლიდერების მიერ. ამგვარად, საქართველო ჩამორჩება სომხეთსა და მოლდოვას. თუმცა, მიუხედავად ამ ზოგადი არასახარბიელო სურათისა, შეინიშნება გარკვეული პროგრესიც. უფრო ზუსტად, ბიზნესის უნარებთან დაკავშირებული მოთხოვნების 2020 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ რესპონდენტმა საწარმოებმა შეაფასეს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო-ტექნოლოგიური უნარების ფლობის მაჩვენებელი

საშუალო 3.9 ქულით 1-დან (მნიშვნელოვნად არაკომპეტენტური) 5-მდე (კომპეტენტური) სკალაზე, რაც ყველაზე მაღალი შეფასებაა სამუშაო ადგილზე საჭირო იმ ყველა სხვა უნარს შორის, რომელიც კვლევის ობიექტს წარმოადგენდა (მაგ. მოლაპარაკების ხელოვნება, ლიდერობა და ა.შ.). 2017 წლის იგივე მაჩვენებელი 2.9 ქულა იყო (ყველა სხვა უნარს შორის ყველაზე დაბალი შეფასება).

გრაფიკი 3. ციფრული უნარების მაჩვენებელი მოსახლეობაში 1-დან (მინიმალური დონე/უნარების არ ქონა) 7-მდე (ბრწყინვალე უნარები), შეფასებული ბიზნეს ლიდერების მიერ, 2019 წ.

წყარო: მსოფლიო ბანკი

არსებული მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად და საქართველოს მოსახლეობაში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიური უნარების შემდგომი განვითარების მიზნით, საჯარო და კერძო სექტორის მიერ რამდენიმე ინიციატივა განხორციელდა. მაგალითად, საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA) ციფრული ეკონომიკის უნარ-ჩვევების განვითარების პროგრამა მიზნად ისახავდა 2023 წლის მარტისთვის, საქართველოს, მინიმუმ, 3000 მოქალაქის გადამზადებას და სერტიფიცირებას ყველაზე მოთხოვნად ციფრულ უნარებში. გარდა ამისა, ICT კლასტერი მის წევრ კომპანიებთან ერთად მუშაობს ისეთი მოდელის შემუშავებაზე, რომელიც დაეხმარება საგანმანათლებლო ორგანიზაციებს კერძო სექტორის მიმდინარე საჭიროებებზე მორგებული პრაქტიკული მიდგომების გამომუშავებაში⁷. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სავალდებულო ICT

⁷ PMC კვლევა, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის სექტორების და ღირებულებათა ჯაჭვების ანალიტიკა – მეორე ანგარიში (2023).

მოდულები პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების სასწავლო გეგმის განუყოფელი ნაწილია. დაბოლოს, ამ ბოლო პერიოდში რუსეთიდან, უკრაინიდან და ბელარუსიდან გამოცდილი ICT სპეციალისტების შემოდინება, სავარაუდოდ, დადებით გავლენას იქონიებს საქართველოში ICT უნარების განვითარებაზე.

მიუხედავად პოზიტიური ნაბიჯებისა და პრობლემის გადაჭრის მცდელობისა, ამ ეტაპზე საქართველოს მოსახლეობაში ICT უნარების დაბალი დონე რჩება მნიშვნელოვან პრობლემად, რომელიც აფერხებს მცირე და საშუალო ბიზნესის გაციფრულების პროცესს.

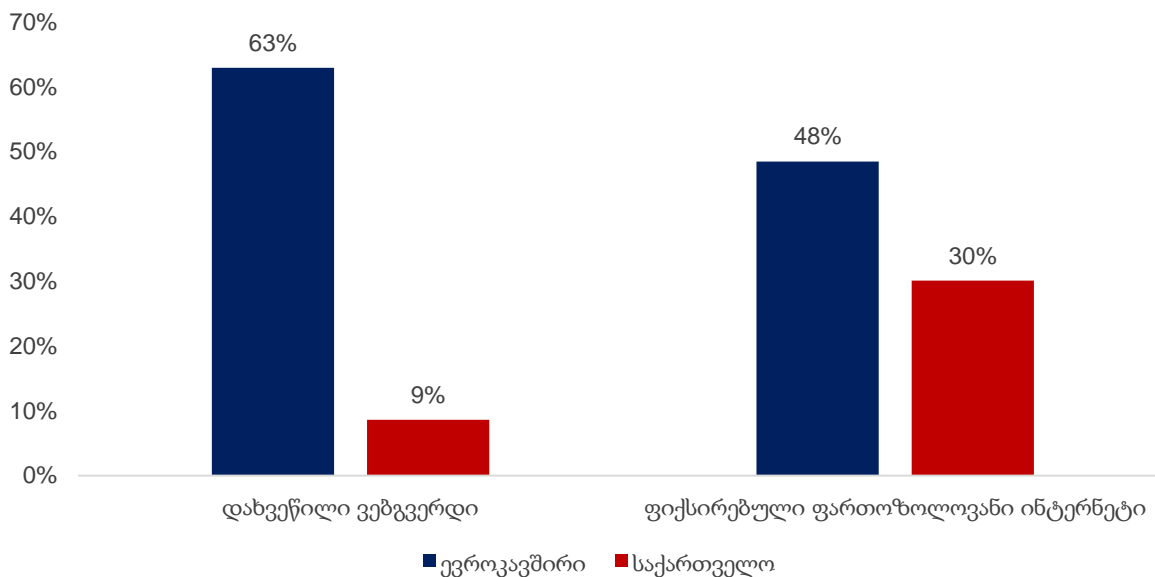
საბაზისო ციფრული ინტენსივობა

საქართველოში არსებული მცირე და საშუალო საწარმოების ციფრული განვითარების დონე შესაძლოა შეფასდეს რამდენიმე ასპექტით: საბაზისო ციფრული ინტენსივობა, ციფრული ტექნოლოგიების ინტეგრაცია და ელექტრონული კომერცია. ევროკავშირში ინტეგრაციის შესახებ საქართველოს მიერ გაცხადებული, ერთსულოვანი მიზნიდან გამომდინარე, წინამდებარე ანალიზში ევროკავშირის მაჩვენებლები მიჩნეულია სამიზნედ⁸.

უპირველეს ყოვლისა, ჩვენ ორი ინდიკატორის საფუძველზე ვაფასებთ საბაზისო ციფრულ ინტენსივობას (საქართველოს მონაცემების ხელმისაწვდომობის გათვალისწინებით): იმ მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების წილი, რომელთაც ვებგვერდებსაც აქვთ გარკვეული კომპლექსური ფუნქციური შესაძლებლობები და იმ მცირე და საშუალო საწარმოების წილი, რომელთაც წვდომა აქვთ მაღალსიჩქარიან ფიქსირებულ ფართოზოლოვან ინტერნეტზე.

⁸ მნიშვნელოვანია, აღვნიშნოთ, რომ ეს ანალიზი აღქმული უნდა იქნას იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ ევროკავშირის მონაცემებისთვის მცირე და საშუალო საწარმოებად კლასიფიცირებულია საწარმოები 10-249 დასაქმებულით, მაშინ როცა საქართველოს მონაცემებში მცირედ ან საშუალოდ აღიქმება საწარმო 1-249 დასაქმებულით. კლასიფიკაციებს შორის ეს განსხვავება ქვემოთ მიმართულ მიკერძოებას ქმნის საქართველოს მონაცემებისთვის ევროკავშირთან შედარებით.

გრაფიკი 4. საბაზისო ციფრული ინტენსივობა, 2022 წლის იანვარი

წყარო: ევროსტატი, საქსტატი

როგორც მე-4 გრაფიკი გვიჩვენებს, საქართველოში არსებულ მცირე და საშუალო ზომის საწარმოებში საბაზისო ციფრული ინტენსივობის მაჩვენებელი საკმაოდ დაბალია. მაგალითად, საქართველოში არსებული მცირე და საშუალო საწარმოების მხოლოდ 9%-ს აქვს დახვეწილი ფუნქციონალის მქონე ვებგვერდი მაშინ, როდესაც ევროკავშირის ანალოგიური მაჩვენებელი 63%-ს შეადგენს. განსხვავება შედარებით ნაკლებია, როდესაც საქმე ფიქსირებული ფართოზოლოვანი მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტის მქონე საწარმოებს ეხება (საქართველოში არსებული მცირე და საშუალო საწარმოების 30%, ევროკავშირში არსებული მცირე და საშუალო საწარმოების 48%-თან შედარებით).

გასათვალისწინებელია ისიც, რომ საქართველოს მთავრობა არ იშურებს ძალისხმევას, აღმოფხვრას მნიშვნელოვანი სხვაობა ციფრული განვითარების მხრივ ქალაქებსა და სოფლებს შორის. უფრო კონკრეტულად, საქართველოს „ფართოზოლოვანი ინფრასტრუქტურის განვითარების სტრატეგია და მისი 2020-25 წლების განხორციელების გეგმა“ მიზნად ისახავს: 1) საქართველოს ტერიტორიის 99%-ში 4G ფართოზოლოვანი მობილური ინტერნეტ კავშირის წვდომის უზრუნველყოფას; 2) ყველა ინსტიტუციური ერთეულისათვის 1 გბიტ/წმ

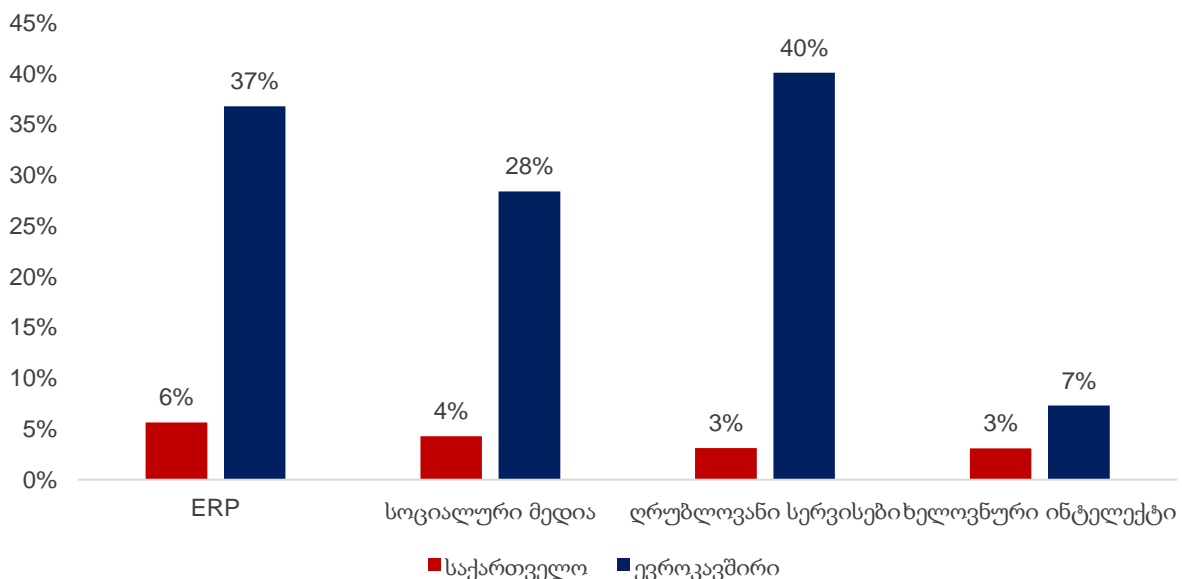
სიჩქარიან ინტერნეტთან წვდომის უზრუნველყოფას; და 3) თითოეული ოჯახისათვის ფართოზოლოვანი სწრაფი ინტერნეტკავშირის უზრუნველყოფას⁹.

ამიტომ, მიუხედავად იმისა, რომ შესაფერისი ინფრასტრუქტურის უქონლობა კვლავ მოიაზრება ქართული საშუალო და მცირე საწარმოების გაციფრულების შემაფერხებელ გარემოებად, ის შესაძლოა შედარებით უმნიშვნელო მიზეზად ჩაითვალოს. თუმცა სხვა საკითხია ამგვარი ინფრასტრუქტურის ფინანსური ხელმისაწვდომობა.

ციფრული ტექნოლოგიების ინტეგრაცია

შეფასების კიდევ ერთი კრიტერიუმი უკავშირდება „ფრონტ-ენდ“ (მაგ., სოციალური მედია) და, ასევე, „ბექ-ენდ“ (მაგ. ERP) ტექნოლოგიების ინტეგრაციას ყოველდღიურ ბიზნეს ოპერაციებში. უფრო ზუსტად, ჩვენ ვუყურებთ ოთხი ტიპის ტექნოლოგიის დანერგვის მაჩვენებელს, ესენია: ERP, სოციალური მედია, Cloud მენეჯერება და ხელოვნური ინტელექტი.

გრაფიკი 5. ციფრული ტექნოლოგიების ინტეგრაცია, 2022 წლის იანვარი

წყარო: ევროსტატი, საქსტატი

⁹ ფართოზოლოვანი ქსელების განვითარების 2020 – 2025 წლების ეროვნული სტრატეგია და მისი სამოქმედო გეგმა.

მე-5 გრაფიკი გვიჩვენებს, რომ საქართველო მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ევროკავშირის საშუალო მაჩვენებელს ციფრული ინტეგრაციის ყველა ძირითად ასპექტში. მაგალითად, საქართველოში არსებული მცირე და საშუალო ბიზნესის მხოლოდ 4%, ევროკავშირში არსებული მცირე და საშუალო ბიზნესის კი 28% იყენებს შემდეგ ორ ან მეტ სოციალურ მედიას: სოციალურ ქსელებს, საწარმოს ბლოგს ან მიკრობლოგს, მულტიმედიური შინაარსის გაზიარების ვებგვერდებს და ვიკიზე დაფუძნებული ცოდნის გაზიარების ინსტრუმენტებს.

ის ფაქტი, რომ ქართული მცირე და საშუალო საწარმოები ჩამორჩება სამიზნე ნიშნულს, შეიძლება აიხსნას, მათ შორის, დაბალი ინფორმირებულობით ჩამოთვლილი ტექნოლოგიების პოტენციური სარგებლის შესახებ. უფრო მეტიც, ფინანსური წინაღობები, საჭირო უნარების ნაკლებობა ადგილობრივ დონეზე და არასრულყოფილი ინფრასტრუქტურა შესაძლოა დამატებით შემაფერხებელ ფაქტორებს წარმოადგენდეს მოწინავე ტექნოლოგიების ინტეგრირების პროცესში. ამ მიმართულებით მთავრობას გარკვეული ნაბიჯები აქვს გადასადგმელი.

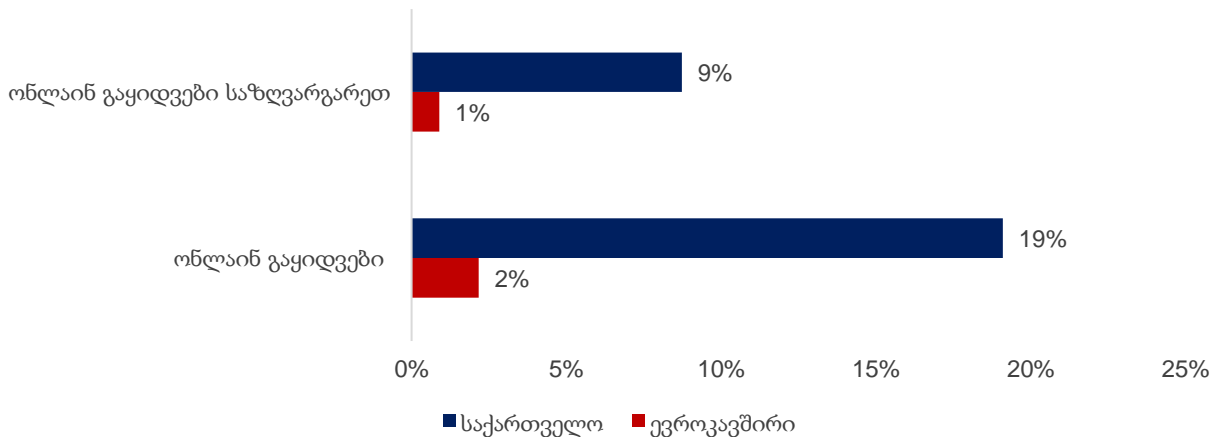
ელექტრონული კომერცია

დაბოლოს, ჩვენ შევეცადეთ შეგვეფასებინა საქართველოს მდგომარეობა ელექტრონული კომერციის გამოყენების მხრივ, რაც შედარებით ახალი ეკონომიკური აქტივობაა, რომელმაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა პანდემიის დროს. იმის გამო, რომ ელექტრონული კომერციით განხორციელებული გაყიდვების წლიური მაჩვენებელი საქართველოში 2020 წელს სამჯერ გაიზარდა და ვარაუდობენ, რომ კიდევ უფრო გაიზრდება, ხოლო ნაერთი წლიური ზრდის ტემპი (CAGR) 52%-ს შეადგენს 2021-2025 წლებში¹⁰, იგი ითვლება საქართველოს ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთ პერსპექტიულ მიმართულებად.

თუმცა ამ ეტაპზე საქართველოს მოღვაწეობა ელექტრონულ კომერციაში კვლავ ძალიან მცირეა. როგორც მე-6 გრაფიკი გვიჩვენებს, საქართველოს მაჩვენებლები მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ევროკავშირის მაჩვენებლებს. უფრო ზუსტად, საქართველოს მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების მხოლოდ 2% ყიდის პროდუქტსა თუ მომსახურებას ონლაინ (ევროკავშირის მცირე და საშუალო საწარმოების 19%-ისგან განსხვავებით), ხოლო ქართული საწარმოების მხოლოდ 1% (ევროკავშირის მცირე და საშუალო საწარმოების 9%-ისგან განსხვავებით) ყიდის პროდუქტსა თუ მომსახურებას ონლაინ საქართველოს საზღვრებს გარეთ.

¹⁰ „გალტ & თაგარტი“ (2021). ელექტრონული კომერცია საქართველოში.

გრაფიკი 6. ელექტრონული კომერცია, 2022 წლის იანვარი

წყარო: ევროსტატი, საქსტატი

ქართული ელექტრონული კომერციის ასეთი ჩამორჩენა ევროკავშირის მაჩვენებლებთან შედარებით შეიძლება განპირობებული იყოს სხვადასხვა ინსტიტუციური, პოლიტიკური და ფინანსური გამოწვევით, რომელსაც, ერთი მხრივ, აწყდებიან ქართული მცირე და საშუალო საწარმოები, რომელთაც ონლაინ გაყიდვების დაწყება სურთ, და, მეორე მხრივ, ქართველი მომხმარებლები, რომლებიც განიხილავენ ონლაინ ყიდვის შესაძლებლობას. აღნიშნული გამოწვევები მოიცავს პერსონალური მონაცემების დაცვასთან დაკავშირებულ რისკებს, უსაფრთხო გადახდის საშუალებებისა და ადგილობრივი ფინანსური ტექნიკური მომსახურების მომწოდებლების ნაკლებობას, საცალო მოვაჭრეებისთვის ელექტრონული კომერციის პლატფორმების შექმნასთან დაკავშირებულ მაღალ ხარჯებს და ა.შ.¹¹

აღნიშნული გამოწვევების გადასაჭრელად მნიშვნელოვანი ძალისხმევაა მიმართული. არსებობს მთელი რიგი მიზნობრივი პროგრამებისა, რომლებსაც ადმინისტრირებას უწევენ აწარმოე საქართველოში და GITA, რათა გაიზარდოს მცირე და საშუალო საწარმოების მზადყოფნა ელექტრონული კომერციის, როგორც გაყიდვების არხის, გამოყენების მიმართ. უფრო მეტიც, საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების მიერ მხარდაჭერილი ელექტრონული კომერციის მიმდინარე რეფორმა მიზნად ისახავს საქართველოს ინსტიტუციური და საკანონმდებლო ბაზის ჰარმონიზაციას ევროკავშირის მარეგულირებელ ჩარჩოსთან. დაგეგმილი და განხორციელებული ქმედებები ეხება მომხმარებელთა უფლებებს, პერსონალურ მონაცემთა დაცვას, გადახდის მომსახურებებს და ა.შ.

¹¹ PMC კვლევა, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის სექტორების და ღირებულებათა ჯაჭვების ანალიტიკა – პირველი ანგარიში (2021), USAID (2021).

გამოწვევებთან გამკლავება და წინსვლა

მიუხედავად იმისა, რომ COVID-19-ის კრიზისმა კომპანიებს ციფრული ტრანსფორმაციის პროცესის დაჩქარების სტიმული მისცა, ამ პროცესს საქართველომ დამატებითი პოლიტიკის შემუშავებით უნდა შეუწყოს ხელი. ჭეშმარიტად ციფრული ეკონომიკისა და საზოგადოების ჩამოსაყალიბებლად საჭირო იქნება ყოვლისმომცველი, მთავრობათაშორისი მიდგომა, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს საუკეთესო ხარისხი და ხელმისაწვდომ ფართოზოლოვან ინტერნეტ კავშირზე წვდომა. საჭირო იქნება ციფრული პრაქტიკის ჩამოყალიბების ხელშემწყობი მარეგულირებელი გარემოს შექმნა და, ამავდროულად, მომხმარებელთა ნდობის მოპოვებისა და უსაფრთხოების ჩამოყალიბება. ასევე, მნიშვნელოვანია ციფრული წიგნიერების დონის ამაღლება. ეს ძალისხმევა კომბინირებული უნდა იყოს მცირე და საშუალო საწარმოების გაციფრულების მხარდაჭერის ინსტრუმენტებთან¹².

მცირე და საშუალო საწარმოების გაციფრულებისკენ მიმართული მზარდი ყურადღების მიუხედავად, ქართული მცირე და საშუალო ბიზნესის მიერ ციფრული ათვისების მაჩვენებელი საკმაოდ დაბალია, რისი გამომწვევი პოტენციური მიზეზები უნდა გადაიჭრას სათანადო პოლიტიკის შემუშავებით.

ICT უნარების ნაკლებობა – ამჟამად მიმდინარეობს რამდენიმე ინიციატივის განხორციელება, რომლებიც, ვიმედოვნებთ, წარმატების მომტანი იქნება პრობლემის გადასაჭრელად. პროექტ Log-In Georgia-ს ერთ-ერთი კომპონენტი ეხება რეგიონებში ელექტრონული მომსახურებების, ელექტრონული კომერციის, ელექტრონული სწავლების და ელექტრონული მმართველობის სასწავლო და განვითარების ხელშემწყობ პროგრამებს. 2022-2032 წლების განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი ეროვნული სტრატეგია და პროფესიული განათლების 2021-2025 წლების სტრატეგია, სავარაუდოდ, ხელს შეუწყობს სტუდენტების ციფრული კომპეტენციების და დისტანციური სწავლების შემდგომ განვითარებას. საჭიროა ერთობლივი ძალისხმევა კერძო სექტორის ICT საჭიროებებზე მორგებული საგანმანათლებლო პროგრამების შესამუშავებლად.

ფინანსურ რესურსებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობა შეიძლება ჩაითვალოს ერთ-ერთ ხელისშემშლელ ფაქტორად ქართული საწარმოების მიერ საბაზისო ციფრული ინტენსივობის მიღწევის, ციფრული ტექნოლოგიების ინტეგრირების და ელექტრონულ კომერციაში ჩართვის პროცესში. უფრო მეტიც, სექტორისა და ღირებულებათა ჯაჭვის კვლევის თანახმად, ქვეყანაში საწარმოების გაციფრულების დაფინანსების პროგრამების ნაკლებობაა. EU4Digital

¹² OECD (2022), Fostering Business Development and Digitalization in Georgia.

(2020) რეკომენდაციას უწევს დაფინანსების ისეთ ალტერნატიულ მეთოდებს, როგორცაა crowdfunding და ანგელოზი ინვესტორები, საქართველოში არსებულ მცირე და საშუალო საწარმოებში ციფრული ინოვაციების დასაწერად. ალტერნატიული და ციფრული ფინანსირების საშუალებების შემდგომი განვითარება შესაძლებელია სამართლებრივი გარემოს გაუმჯობესების გზით (მაგ., მარეგულირებელი სავარჯიშოები, ანგელოზი ინვესტორების სამართლებრივი განმარტება, ევროკავშირის საწარმოს კაპიტალის (VC) მოწინავე რეგულაციებთან ჰარმონიზაცია და ა.შ.).

ინფორმირებულობის ნაკლებობა კერძო სექტორში – მცირე და საშუალო საწარმოების მიერ ხელმისაწვდომი ციფრული ტექნოლოგიებისა და მათი უპირატესობების შესახებ ცოდნის ნაკლებობა არის ერთ-ერთი ფაქტორი, რომელიც აღრმავებს უფსკრულს მათსა და დიდ საწარმოებს შორის¹³. კერძო სექტორის წარმომადგენლები ხშირად გაციფრულებას აიგივებენ არა შესაძლებლობებთან, არამედ ზედმეტ ხარჯებთან. ამ საკითხთან დაკავშირებით, სახელმწიფოს ბევრი აქვს გასაკეთებელი საჭიროებებზე მორგებული პროგრამების შესამუშავებლად. აღნიშნული შესაძლოა მოიცავდეს სპეციალისტების ვებინარებს, სამუშაო შეხვედრებს, სპეციალურ ღონისძიებებს, სადაც განხილული იქნება წარმატებული ციფრული ტრანსფორმაციის მაგალითები სხვადასხვა სექტორში ან/და საუბარი შეეხება კონკრეტულ ტექნოლოგიებს. ციფრული ეკონომიკის განვითარების გრძელვადიანი ეროვნული სტრატეგია (რომლის შემუშავებაც ამჟამად ხორციელდება სამინისტროს მიერ) შესაძლოა მოიცავდეს სწორედ ასეთ ინიციატივებს. უფრო მეტიც, აკადემიურ წრეებსა და სამოქალაქო საზოგადოებასაც შეუძლიათ ჩაერთონ გაციფრულების უპირატესობების შესახებ ქართული მცირე და საშუალო საწარმოების ცნობიერების ამაღლების პროცესში. ერთ-ერთ ასეთ ინიციატივას ამჟამად ახორციელებს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების ასოციაცია (SMEDA) და ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი, რომლებიც თანამშრომლობენ მცირე და საშუალო საწარმოების გაციფრულების ინდექსის შესაქმნელად.

დაბოლოს, როგორც საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკა გვიჩვენებს, პროგრამები, რომლებიც მიმართულია მცირე და საშუალო საწარმოების გაციფრულების წახალისებისა და მხარდაჭერისკენ, უნდა იყოს ორიენტირებული ოთხ ძირითად მიმართულებაზე (როგორც ეს განსაზღვრულია ორგანიზაცია Interreg Europe-ის მცირე და საშუალო საწარმოების ციფრული ტრანსფორმაციის ხელშეწყობის 2022 წლის დოკუმენტით): 1) ცნობიერების ამაღლება, 2) მცირე და საშუალო საწარმოების ციფრული განვითარების დონის შეფასება, 3) ერთი ფანჯრის პრინციპის დანერგვა; და 4) კომპლექსური მიდგომების გამოყენება.

¹³ PMC კვლევა, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის სექტორების და ღირებულებათა ჯაჭვების ანალიტიკა – მეორე ანგარიში (2021).

ISET

International School of Economics at TSU
Policy Institute

ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი

ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი არის ეკონომიკის წამყვანი და დამოუკიდებელი კვლევითი ცენტრი საქართველოსა და სამხრეთ კავკასიის მასშტაბით. ინსტიტუტის საქმიანობის საგანს წარმოადგენს როგორც კვლევითი და საკონსულტაციო საქმიანობა, ისე ტრენინგებისა და დისკუსიების ორგანიზება საჯარო პოლიტიკის ირგვლივ. ISET-ის კვლევით ინსტიტუტსა და თსუ ეკონომიკის საერთაშორისო სკოლას (ISET) შორის არსებული მჭიდრო კავშირი უზრუნველყოფს ორივე ორგანიზაციის ინტელექტუალურ-ფინანსურ მდგრადობას. ინსტიტუტის მიზანია, საქართველოსა და რეგიონის მასშტაბით წვლილი შეიტანოს ეკონომიკის, განათლების, დემოკრატიული მმართველობისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებაში.

ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი

www.iset-pi.ge

iset-pi@iset.ge

+995 322 507 177